

i już realizowane w ZSRR. Został omówiony również sprzęt produkowany i projektowany do tego celu.

Rozdział 5 — „Zagadnienie technologii cięć międzyrębnych” — omawia pojęcia, zasadnicze elementy i klasyfikację wariantów procesów technologicznych, przy szerokim uwzględnieniu doświadczeń zagranicznych, zwłaszcza szwedzkich. Uwzględnione jest również zagadnienie pozyskiwania i kompleksowego wykorzystywania drewna małowymiarowego łącznie z igliwem i liściowcem na cele przemysłowe. W zakończeniu rozdziału autor stwierdza, że dla pełnej oceny procesu technologicznego, łącznie z zestawem niezbędnego sprzętu do cięć międzyrębnych należy uwzględniać:

1. Kryteria ogólnokrajowe (wymagania hodowlane, wydajność pracy, wykorzystanie zasobów leśnych, ekonomię).

2. Kryteria branżowe (wskaźniki absolutnej ekonomicznej efektywności).

3. Wskaźniki pozwalające na porównanie rodzin maszyn przeznaczonych dla różnych wariantów technologicznych (stopień i poziom mechanizacji, efektywność potencjalna, możliwość automatyzacji i mechanizacji, oczekiwany rozmiar wdrożenia, złożoność podjętej masowej produkcji).

4. Porównanie poszczególnych rozwiązań konstrukcyjnych (w oparciu o specjalną metodykę).

Rozdział 6 — „Perspektywy rozwoju środków technicznych dla cięć międzyrębnych” — omawia perspektywiczne rozwiązania konstrukcyjne i ekonomiczne sprzętu przewidzianego do wykonywania cięć międzyrębnych, potrzeby w zakresie prac badawczych i doświadczalnych oraz wdrażania nowych technologii.

Praca zawiera wiele cennych informacji aktualnych i w naszych warunkach — zwłaszcza uwzględniając stale wzrastające znaczenie udziału drewna z cięć międzyrębnych w ogól-

nej masie pozyskiwanego w Polsce drewna.

K. Czereyski

W 1973 r. ukazała się w cyklu podręczników ochrony przyrody broszura dra Ludwika Jastrzębskiego „**Przepisy prawne z zakresu ochrony przyrody**”. Jest ona II wydaniem opracowania pod takim samym tytułem, jakie ukazało się w 1967 r. (wtedy we wspólnej obwolicie z opracowaniem doc. dra T. S z c z ę s n e g o pt. „Ochrona przyrody w Polsce — stan i organizacja”).

Zarówno ówczesne jak i obecne wydanie opracowania dra Jastrzębskiego zostało wydane przez Ligę Ochrony Przyrody, a pomyślane było przede wszystkim jako zbiór materiałów i przepisów dla członków Straży Ochrony Przyrody.

Treść broszury zawarta jest w 5 rozdziałach. W rozdz. I omówione są takie sprawy, jak społeczny ruch ochrony przyrody — w tym zadania organizacji społecznych w ochronie przyrody, podstawy prawne i zakres działania Straży Ochrony Przyrody.

Rozdział II zawiera, wraz z komentarzem autora, teksty przepisów prawnych z zakresu ochrony przyrody, a mianowicie: podstawową ustawę o ochronie przyrody, ustawę o ustanowieniu i zakresie działania Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Wojewódzkich Komitetów Ochrony Przyrody oraz o prowadzeniu rejestru tworów przyrody, rozporządzenia o gatunkowej ochronie roślin i zwierząt wraz ze spisem gatunków objętych ochroną oraz zarządzenie w sprawie odszkodowań za bezprawne pozyskanie dzikich zwierząt objętych ochroną gatunkową.

W rozdziale III traktującym o przepisach związanych z ochroną przyrody omówiono m. in. ochronę ryb i raków, ochronę wód przed zanieczyszczeniem, ochronę zwierzyny w lasach i na po-

lach, ochronę powietrza atmosferycznego przed zanieczyszczeniem, ochronę lasów przed szkodami wyrządzanymi wskutek zanieczyszczenia atmosfery, ochronę zadrzewień i zieleni oraz ochronę lasów i gruntów leśnych przy przeznaczaniu ich na cele inwestycji. Rozdział ten uwzględnia wiele jakże dziś aktualnych problemów ochrony środowiska.

Rozdział IV zatytułowany „Ochrona humanitarna zwierząt” omawia rozporządzenia chroniące przed znęcaniem się i zadawaniem cierpień zwierzętom dzikim, gospodarskim i wszelkim innym hodowanym przez człowieka, a także zwierzętom wykorzystywanym w celach doświadczalnych.

W rozdziale V omówiono zagadnienia i przepisy związane z turystyką w lasach, z korzystaniem z płodów ruina leśnego oraz ogólne zasady prawidłowego zachowania się w lesie.

Broszurę zamykają przepisy autora interpretujące niektóre zarządzenia i wyjaśniające inne z nich na tle aktualnego stanu prawnego i administracyjnego.

W porównaniu z poprzednim wydaniem, obecne uwzględnia nowe, dostosowane do aktualnych potrzeb, przepisy prawne z zakresu ochrony przyrody. Uwidacznia się to szczególnie w zmianach i uzupełnieniach przepisów omówionych w rozdz. II.

Ogólnie wysokiej wartości i przydatności społecznej omawianego opracowania nie zmniejszają pewne drobne usterki. Wymienienie ich tutaj ma na celu jedynie dostarczenie autorowi uwag do ewentualnego rozpatrzenia przed następnym wydaniem.

Niepotrzebnie na przykład wprowadzono w niektórych wypadkach pseudosynonimy nazw gatunkowych zwierząt pogłębiające i tak już dostateczny chaos w nazewnictwie zoologicznym. I tak np. autor podaje: jaszczur płamisty (po co?) czyli salamandra, łabędź niemy zwany (przez

kogo?) głuchym, gniewosz czyli miedzianka, żuraw zwyczajny czyli popielaty itd. Lepiej chyba przyjąć jedną aktualną, ogólnie znaną nazwę systematyczną. W jednym wypadku natomiast opuszczono nazwę gatunkową — jeż zachodni. Wydaje się także, że podawanie w spisie gatunków chronionych pod kolejnym numerem zamiast nazwy gatunku określenia „uchylony” mija się z celem, nie pozwala bowiem na podstawie tego wydawnictwa zorientować się, o jaką roślinę lub zwierzę chodzi.

Pewne zastrzeżenia budzi potraktowanie łosia. Został on wymieniony wśród gatunków chronionych z odnośnikiem do przypisów, w których z kolei podano, że został on zaliczony do zwierzyny łownej. Łoś jest zaliczany do zwierzyny łownej, więc nie powinien figurować w spisie gatunków chronionych. Należałoby natomiast w przypisach autora wyjaśnić, że łoś był niegdyś zaliczany do zwierzyny łownej z całoroczną ochroną dlatego, że w praktyce jest to skuteczniejsza forma ochrony; dzięki temu zresztą stan łosi w Polsce tak znacznie się powiększył, że obecnie wprowadzono już odstrzały. Nie zaznaczono także nigdzie w komentarzu autora, że naprawdę skuteczna i jedynie możliwa w większości wypadków ochrona gatunków polegać powinna przede wszystkim na ochronie biocenoz (ekosystemów), w których one żyją. Dotyczy to przede wszystkim bezkręgowców, lecz także większości kręgowców. Dla ilustracji przytoczę fakt, że na ok. 2300 gatunków roślin i ok. 30 tys. gatunków zwierząt (w tym zaledwie ok. 500 kręgowców) zarejestrowanych w Polsce, policzenie osobników i zapewnienie skutecznej ochrony określonym gatunkom możliwe jest zaledwie w odniesieniu do kilku gatunków roślin i kilkunastu gatunków zwierząt. Wydaje się także, że sformułowanie autora na s. 109 „(...) ponadto urządzenia zabezpieczające po-

wietrze atmosferyczne przed zanieczyszczeniem są bardzo kosztowne (...)” nie powinno być w ogóle argumentem, a zwłaszcza w tego rodzaju opracowaniu. Nie tyle bowiem jest istotny bezwzględny koszt urządzenia, ile jego ekonomiczna opłacalność, przy czym „ekonomiczna” powinna znaczyć „uwzględniająca także ochronę środowiska”. Można by mieć także zastrzeżenia co do innych sformułowań w opracowaniu (np. na s. 110 i 111), lecz wynikają one niejednokrotnie z cytowania tekstów zawartych w odnośnych rozporządzeniach lub ustawach.

Najpoważniejsze zastrzeżenia budzi stosunkowo niski nakład broszury, wynoszący zaledwie 10 tys. egzemplarzy. Jest to notoryczna bolączka wszystkich niemal wydawnictw Ligi Ochrony Przyrody. Niewielkie w stosunku do zapotrzebowania społecznego nakłady wydawnictw LOP sprawiają, że są one stale poszukiwane, zwykle bezskutecznie. Czy doczekamy chwili, kiedy folderów, kalendarzy, książek i broszur LOP, popularyzujących ochronę przyrody, nie trzeba będzie zdobywać za pośrednictwem znajomych członków tej organizacji?

Trudności wydawnicze LOP istnieją, pomimo że społeczne zapotrzebowanie na taką literaturę jest olbrzymie i, pomimo działalności LOP, a w tym i produkcja wydawnicza, jest

ściśle związana z programem działania Ministerstwa Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego, od którego przecież zależy produkcja papieru.

Duży zasób ciekawych i potrzebnych informacji oraz przejrzysty sposób ich ujęcia w broszurze L. Jastrzębskiego sprawiają, że mogłaby ona być cennym vademecum nie tylko dla działaczy Straży Ochrony Przyrody, lecz także młodzieży zrzeszonej w szkolnych kołach LOP oraz dla wszystkich tych, którzy interesują się zagadnieniami ochrony przyrody i pragną czynnie włączyć się w nurt ochrony zasobów naturalnych i piękna naszego kraju.

Broszura ta, traktująca w znacznej swej części o losach i przepisach związanych z ich użytkowaniem, powinna znaleźć się także w bibliotece każdego leśnika jako pomoc w prawidłowym spełnianiu obowiązków zawodowych.

Można mieć nadzieję, że stosunkowo niski nakład „Przepisów prawnych z zakresu ochrony przyrody” zostanie zrekompenzowany wkrótce następnym wydaniem; jest to pożądane również dlatego, że obecne nie zdążyło już objąć najnowszych zmian i ostatnio dość szybko zmieniających się przepisów w zakresie ochrony przyrody i środowiska człowieka.

M. Górny